

Vrnitev v sredino 19. stoletja
(FOTO: TADEJ BERNIK)

Gasparijeva slika para iz Polhovega Gradca

Polhovko je sešil Branko Grebenc iz Žlebiča pri Ribnici.

Nošo je sešila Andreja Stržinar, desno. (FOTO: JANKO DOLINAR)

Delo Andreje Stržinar je zelo natančno. (FOTO: TADEJ BERNIK)

Etnolog dr. Bojan Knific je strokovnjak za oblačilno dediščino. (FOTO: PRIMOŽ HIENG)

Krilo prišito na modrc, hlače iz gamsjega usnja

Polhovgrajsko nošo so ukrojili in sešili na podlagi slike avstrijskega slikarja
Izdelati so jo poskušali že leta 1976, po 40 letih jim je to vendarle uspelo

POLHOV GRADec Kot kaže upodobitev dveh nekdanjih Polhovgrajčanov slikarja **Franza Kurza zum Thurna und Goldensteina**, ki nam je dobro znan po portretu pesnika dr. **Franceta Prešerna**, so se sredi 19. stoletja v teh krajih imenitno in lepo oblačili. Slikar je posredno kriv, da so pred kratkim v polhovgrajski graščini predstavili par, ki si je nadel na novo ukrojeno in sešito polhovgrajsko oblačilo. Noša je nastala pod okriljem Občine Dobrova - Polhov Gradec in v izvedbi članov domače Folklorne skupine Grof Blagaj. Nastajanje polhovgrajskega ženskega in moškega oblačila ni tako novo. Veliko zaslug za to ima **Janko Dolinar** iz domače folklorne skupine: »Saj ne boste verjeli, ampak polhovgrajsko nošo, kot radi rečemo, smo prvič poskušali izdelati že leta 1976. K sodelovanju smo povabili **Marijo Makarovič** in začeli pripravovati o posameznih nadrobnostih, materialih in na splošno o ohranjeni oblačilni dediščini na Polhovgrajskem. A danes se zdi, da takrat ni bilo prave volje niti sredstev in znanja.« Zamisli so morale dozoreti, za kar je bilo potrebnih 40 let. »Pa se je splačalo,« dodaja Janko. »Vsi, ki smo jih prosili za sodelovanje, so bili pripravljeni sprejeti izziv. Veliko znanja in truda je bilo vložene v mnogotere podrobnosti, ki jih marsikateri nepoznavalec oblačilne dediščine stežka opazi, poznavalcu pa ponuja-

jo mnogo zanimivega. Ko sem idejo predstavil etnologu dr. **Bojanu Knificu**, strokovnjaku za oblačilno dediščino, sem opazil navdušenje ter hkrati zadržanost in pomisleke, kajti takrat je samo on vedel, v kaj se pravzaprav spuščamo. Dobro je namreč poznal Goldensteinovo upodobitev oblačenja Polhovgrajčanov.« »Kaj bi dali mi v Trzinu, če bi imeli tako priložnost, da bi imeli Goldensteinovo upodobitev,« je dejal dr. Bojan Knific, zaposlen v trziškem muzeju. Dolinar dodaja: »Da bomo svojo priložnost izkoristili, mi je bilo takrat kristalno jasno. O denarju na začetku sploh nismo razmišljali. Pa smo kar kmalu morali začeti. Vendar, če je prava volja, se vsi problemi rešijo. Tudi finančni so se. Hvala sponzorjem in županu! Ne morem reči, da je cilj že dosežen, saj se porajajo nove ideje.« Projekt rekonstrukcije oziroma interpretacije oblačenja Polhovgrajčanov je nastal na podlagi upodobitve avstrijskega slikarja **Franza Kurza zum Thurna und Goldensteina** (1807-1878), ki je leta 1838 naslikal moškega in žensko iz okolice Polhovega Gradca. »Slika je bila skupaj z opisom leta 1844 objavljena v ljubljanskem nemškem časopisu *Carniola*, rekonstrukcija noše pa se je v Polhovem Grad-

cu začela spomladi leta 2015,« pravi dr. Bojan Knific. »Začetni pogovori o možnostih izdelave oblačil, obutve in drugega, kar je potrebno, so kazali, da obstaja resnična želja po izdelavi kostuma. Želeli smo, kolikor je le mogoče, dostojno predstaviti likovni zgodovinski vir.«

Sešili tudi polhovko

Janko Dolinar, ki je vodil projekt, je z vztrajnim delom in iskanjem primernih oseb, ki se bodo lotile izdelave posameznih oblačil in obuval, poskrbel, da so bila oblačila za moškega in žensko izdelana po

postopku, po katerem bi se bilo vredno zgledovati: »Obuvala je izdelal priznani čevljar **Primož Štajnar** s Skofljice, polhovko je sešil **Branko Grebenc** iz Žlebiča pri Ribnici, vsa druga oblačila pa **Andreja Stržinar** z Ovsiš pri Podnartu. Ženski kožuh – izdelovalca smo iskali tudi na Hrvaškem – je na koncu ukrojila in sešila **Andreja**. Končan je bil le nekaj ur pred predstavitvijo in je prava mojstrovina. **Andreja** priznava, da je s tem delom presegla samo sebe. Prav ženski kožuh je

še posebno navdušil vse, ki so nošo videli. Peča je še v izdelavi, začasno pa uporabljamo originalno, zelo lepo ohranjeno iz Polhovega Gradca, ki smo si jo izposodili v krajevnem muzeju Polhov Gradec. Peča je **Slavcova**, njen lastnik je domačin **Franc Osredkar**. Je iz prve polovice 19. stoletja in je svojevrsten primer povezave noše s preteklostjo.«

Pražnja obleka

In kako bi opisali Goldensteinovo upodobitev noše iz Polhovega Gradca? Dr. **Bojan Knific** odgovarja, da par predstavlja enega od pražnjih načinov oblačenja kmečkega prebivalstva v hladnejših dneh v okolici Polhovega Gradca, Dobrove in Vrhnike: »Moški na upodobitvi je obut v visoke škornje, oblečen v podkolenske hlače, izdelane iz črnega gamsjega usnja, v belo srajco, čez katero nosi rdeč suknen telovnik, okrašen z zlato vrvico in gosto našitimi kovinskimi kroglastimi gumbi. Čez telovnik ima oblečen suknič iz temnomodrega sukna, okrašen s kositrnimi gumbi, čezenj pa nosi plašč (plajš) iz sukna, kakršne so izdelovali na Gorenjskem. Vrat mu krasi svilena (židana) ruta, na glavi pa ima okroglo krzveno čepico, sešito iz kož polhov, ki so jih lovili in v krzno predelovali zlasti na Notranjskem.« Ženska na Goldensteinovi upodobitvi nosi krilo, ki je prišito na modrc in nad spodnjim robom okrašeno s svilenim trakom, izdelano iz mezlana – tkanine iz lanu in volne. »Predpasnik je izdelan iz glajenega lanenega platna,« dodaja dr. Knific. »Pod modrcem nosi rokavce, pred mrazom pa jo varuje kožuh, krojen iz belih ovčjih kož. Obuta je v škornje, na glavi pa ima zavezano pečo.«

Polhovgrajski par je upodobil slikar Franz Kurz zum Thurn und Goldenstein.

V polhovgrajski graščini so predstavili par, ki si je nadel novo polhovgrajsko oblačilo. (FOTO: TADEJ BERNIK)

PRIMOŽ HIENG